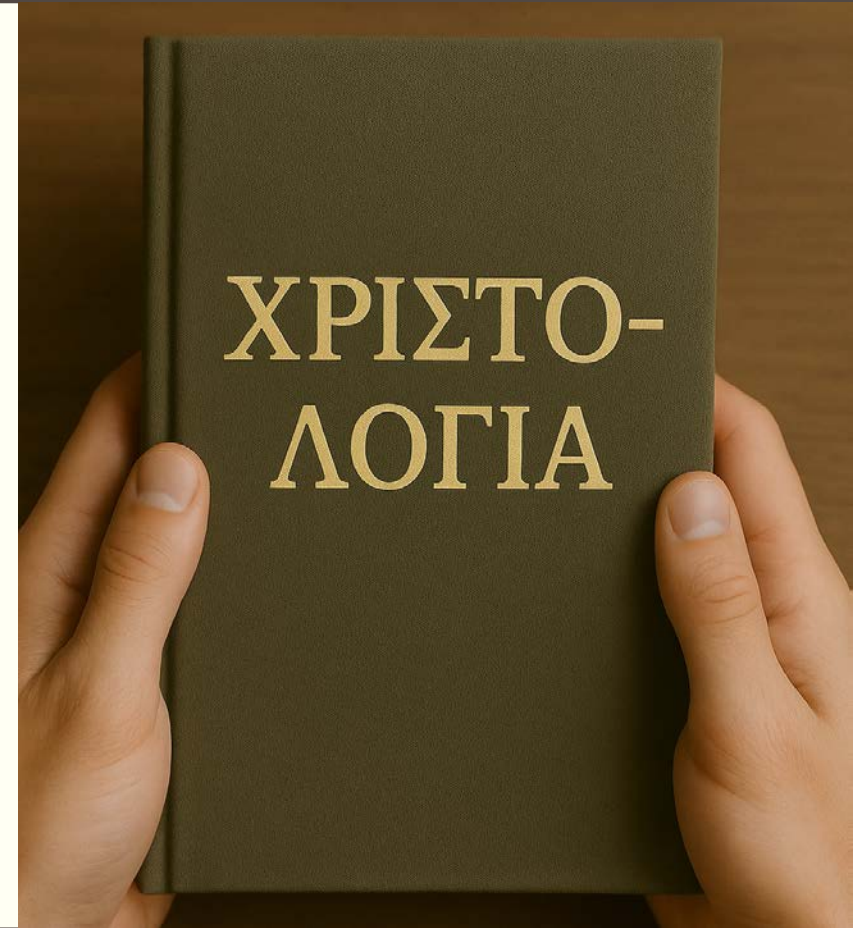


ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Θέμα 9^ο
Χριστολογία (Ιωάννης)



Προοίμιο

Η παρουσίαση αναλύει τη Χριστολογία του Ευαγγελίου του Ιωάννη, εστιάζοντας στην παρουσίαση του Ιησού ως του προϋπάρχοντος Λόγου που σαρκώθηκε για τη σωτηρία του κόσμου. Εξετάζουμε το υπόβαθρο του όρου «Λόγος», συγκρίνοντας την ελληνιστική φιλοσοφία και τις θεωρίες του Φίλωνα με τις ιουδαϊκές αντιλήψεις της Παλαιάς Διαθήκης περί σοφίας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στους τίτλους «Υιός του Ανθρώπου» και «Υιός του Θεού», οι οποίοι αναδεικνύουν τη θεία αυθεντία και τη μοναδική σχέση του Ιησού με τον Πατέρα. Παράλληλα, υπογραμμίζεται η πραγματική ανθρωπότητα του Χριστού, καθώς ο Ιωάννης τον παρουσιάζει να βιώνει ανθρώπινα συναισθήματα και ανάγκες. Καταλήγουμε στο ότι ο Ιωάννης δεν αλλοιώνει την εικόνα των Συνοπτικών Ευαγγελίων, αλλά προσφέρει μια βαθύτερη θεολογική κατανόηση της διπλής φύσης του Ιησού. Τέλος, αναδεικνύεται ότι ο θάνατος και η ανάσταση αποτελούν τον κεντρικό άξονα για την παροχή της αιώνιας ζωής στους πιστούς.

Διάγραμμα παρουσίασης

1. Ο Λόγος
2. Ο Μεσσίας
3. Ο Υιός του Ανθρώπου
4. Ο Υιός του Θεού
5. Η αποστολή του Υιού
6. Ο θείος Υιός
7. Η ανθρωπότητα του Ιησού

1. Εισαγωγικά – Σκοπός της συγγραφής του Ευαγγελίου

Ο Ευαγγελιστής δηλώνει ο ίδιος τον σκοπό της συγγραφής του Ευαγγελίου του: «Ταύτα δε γέγραπται ἵνα πιστεύ[σητε] ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστός ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ» (20,31). Προκειμένου να προσδιορίσουμε ποιοι ἦταν οἱ ἀναγνώστες τοῦς ὁποῖους ἀπευθυνόταν ὁ Ἰωάννης, πρέπει νὰ δούμε τὴν ἐναλλακτικὴ τοῦ κειμένου: Ὁ ἐνεστῶτας (πιστεύ[ετε]) υποστηρίζεται ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ Σιναϊτικὸ, τὸν Βατικανὸ καὶ πιθανῶς τὸν πάπυρο Bodmer (66), ἐνῶ ὁ ἀόριστος (πιστεύ[σητε]) υποστηρίζεται ἀπὸ ἕνα διόρθωτὴ τοῦ Σιναϊτικοῦ, ἀπὸ τὸν Ἀλεξανδρινὸ καὶ ἀπὸ τὴν πλειονότητα τῶν ἄλλων χειρογράφων.

2. Η Χριστολογία ως θεμέλιο της αιώνιας ζωής

Αν γίνει δεκτός ο ενεστώτας, τότε σκοπός του Ιωάννη είναι να διαβειβαιώσει τους χριστιανούς για την πίστη τους στον Ιησού ότι αυτός είναι ο Μεσσίας και ο Υιός του Θεού, μιας και είχαν εμφανιστεί αποκλίνουσες ερμηνείες μέσα στην εκκλησία. Επομένως κύριος σκοπός του Ιωάννη είναι η σωστή κατανόηση του Χριστού από τους αναγνώστες του. Η Χριστολογία είναι κεντρικό θέμα του βιβλίου, γιατί η αιώνια ζωή εξαρτάται από τη σωστή σχέση με τον Χριστό.



1. Ο Λόγος

3. Ο Λόγος στον πρόλογο του Ιωάννη

Ο Ιωάννης ξεκινάει τον χριστολογικό τόνο στην εισαγωγή του Ευαγγελίου του λέγοντας για τον Ιησού πως είναι ο Λόγος: «Απ' όλα πριν υπήρχε ο Λόγος κι ο Λόγος ήταν με τον Θεό, κι ήταν Θεός ο Λόγος... Ο Λόγος έγινε άνθρωπος κι έστησε τη σκηνή του ανάμεσά μας» (1,1.14). Αδυνατούμε να μπούμε στη συζήτηση για το κατά πόσον η θεολογία του προλόγου για τον Λόγο (1,1-18) κυριαρχεί σ' ολόκληρο το συγκεκριμένο Ευαγγέλιο, ή αν γράφηκε μετά η ολοκλήρωσή του και προστέθηκε –κάτι σαν παράρτημα αλλά στην αρχή. Ακόμη κι αν είναι υπόλειμμα κάποιου χριστιανικού ύμνου για τον Χριστό, όπως πιστεύουν πολλοί ερευνητές, το συγκεκριμένο χωρίο δίνει έναν τόνο που θα μπορούσε ν' απευθύνεται και σε Ιουδαίους και σε Έλληνες.

4. Η προέλευση του όρου «Λόγος» στην Παλαιά Διαθήκη

Οι ερευνητές συχνά προσπαθούν να βρουν στην ελληνιστική σκέψη την πηγή της περί Λόγου διδασκαλίας στο κατά Ιωάννην. Η σημερινή τάση είναι να ερμηνεύουν τον όρο με βάση το παλαιοδιαθηκικό του υπόβαθρο. Ίσως ο T. W. Manson να υπερτονίζει το ζήτημα όταν γράφει: «Θεωρώ πως είναι αναντίρρητο ότι οι ρίζες του συγκεκριμένου δόγματος βρίσκονται στην Π.Δ. και ότι βασικό του στέλεχος είναι το *daḅar Yāhweh*, ο δημιουργικός και αποκαλυπτικός Λόγος του Θεού, διά του οποίου δημιουργήθηκαν οι ουρανοί και η γη, και έλαβαν την έμπνευσή τους οι προφήτες». Το ερώτημα της πιθανής προέλευσης του όρου είναι ιστορικό. Πρέπει προηγουμένως να ενδιαφερθούμε για το πώς εννοεί ο Ιωάννης όταν ονομάζει τον Ιησού «Λόγον» και τι μπορούσε αυτό να σημαίνει για τους αναγνώστες του.

5. Η στρατηγική επιλογή του όρου «Λόγος» για ευρύτητα

Έχει κάποια σημασία ότι ο Ιησούς δεν λέει για τον εαυτό του ότι είναι ο Λόγος, μολονότι λέει πολλά που σχετίζονται με τη θεολογία του Λόγου. Η ορολογία του Λόγου απαντάται μόνο στην ιωάννεια γραμματεία:

Κατά Ιωάννην 1,1 εξ • Α΄ Ιωάννου 1,1 • Αποκάλυψις Ιωάννου 19,13

Φαίνεται πως ο Ιωάννης, στην προσπάθειά του να προβάλλει τη σπουδαιότητα του Χριστού, αναζητούσε σκόπιμα έναν όρο που να είναι ευρύτερα γνωστός τόσο στον ελληνιστικό όσο και στον ιουδαϊκό χώρο.

6. Η έννοια του Λόγου στη φιλοσοφία του Ηράκλειτου

Η έννοια του Λόγου πάει πίσω στον φιλόσοφο Ηράκλειτο (6^{ος} αι. π.Χ.). Αυτός δίδασκε ότι όλα τα πράγματα βρίσκονται σε μια ρευστή κατάσταση (τὰ πάντα ῥεῖ), και ότι δεν μένει τίποτα το ίδιο. Όμως, η διάταξη και ο σχεδιασμός των πραγμάτων μπορούν να γίνουν αντιληπτά μέσα από την άπειρη πτώση και ροή των πραγμάτων διά του Λόγου –την αιώνια αρχή που διευθετεί το σύμπαν. Πίσω από κάθε διαρκή αλλαγή που διέπει τον κόσμο και τον βάζει σε τάξη, είναι ο Λόγος.

7. Ο Λόγος στη στωική φιλοσοφία και ηθική

Ο Λόγος ήταν ένα από τα σπουδαιότερα στοιχεία της στωικής φιλοσοφίας. Οι Στωικοί χρησιμοποιούσαν την ιδέα του Λόγου ως βάση για μια συνετή, ηθική ζωή. Καθώς αντιμετώπιζαν τον συνήθη ελληνικό δυισμό Θεού και κόσμου, χρησιμοποιούσαν την έννοια του Λόγου σαν συνεκτική ιδέα για να λύσουν το πρόβλημα του δυισμού. Ολόκληρο το σύμπαν θεωρείτο ότι αποτελούσε ένα μοναδικό ζωντανό σύνολο που κάθε του πτυχή διέπεται από μια αεικίνητη αρχική δύναμη, μια φωτιά που διαπερνάει τα πάντα, κάτι σαν πύρινο νέφος (τὸ αἰείζωνον πῦρ). Ο ακριβής χαρακτήρας αυτής της βασικής φωτιάς δεν είναι σαφής· οι συγγραφείς διαφωνούν ως προς την κατανόησή της. Είχε τη μορφή ενός διαχεόμενου, πύρινου, λεπτεπίλεπτου αέρα που μπορούσε να σκέπτεται. Η τόσο εξελιγμένη αυτή ουσία πίστευαν ότι ενυπήρχε σε όλο τον κόσμο, και στα ζωντανά όντα ήταν η ψυχή.

8. Ο Λόγος ως παγκόσμια θεία δύναμη και τάξη

Πρόκειται για μια θεία, παγκόσμια δύναμη, που μέσα της περιέχει την υπόσταση και την εξέλιξη όλων των πραγμάτων, και ονομάζεται Λόγος ή Θεός. Ως δύναμη παραγωγής, ο θείος Λόγος ονομαζόταν «σπερματικός λόγος», «ο Εμβρυώδης Λόγος» ή «η γενετήσια των πάντων αρχή». Η ζωτική αυτή ενέργεια διακατέχει το σύμπαν και συχνά αναπαράγεται σε αναρίθμητους «σπερματικούς λόγους», ή διαμορφωτικές δυνάμεις, οι οποίες ενεργοποιούν τα πολλαπλά φαινόμενα της φύσης και της ζωής. Αυτός ο Λόγος, καθώς διαπερνάει όλα τα πράγματα, παράγει την λογική τάξη του σύμπαντος και παρέχει τα πρότυπα της διαγωγής και της καθώς πρέπει ζωής κάθε λογικού ανθρώπου. Λογικό άτομο είναι εκείνος που ζει σε συμφωνία με τη φύση, και ως εκ τούτου έχει έναν καθοριστικό κανόνα συμπεριφοράς για όλα.

9. Ο Φίλων ο Αλεξανδρινός και η σύνθεση Ιουδαϊσμού-Ελληνισμού

Ο Φίλων, ένας αλεξανδρινός Ιουδαίος (20 π.Χ.-42 μ.Χ.) προέβη στο τολμηρό εγχείρημα να συζεύξει την Ιουδαϊκή θρησκεία με την ελληνιστική φιλοσοφία. Κράτησε την ιουδαϊκή αντίληψη για την Π.Δ. ότι είναι ο θεόπνευστος Λόγος του Θεού· αλλά με την εξτρεμιστική αλληγορική ερμηνεία που ανακάλυψε στις εβραϊκές Γραφές φιλοσοφικές αντιλήψεις. Διατηρούσε την ελληνική άποψη για έναν Θεό κατ' εξοχήν υπερβατικό και ξεχωριστό από τον κόσμο· και δεχόταν την ιδέα του Λόγου για να ορίσει ένα μέσο μετάβασης ανάμεσα στον υπερβατικό Θεό και στη δημιουργία. Ο Θεός ο ίδιος είναι απεριόριστος και έξω από το υλικό σύμπαν. Κατανοεί τα πάντα και δεν κατανοείται από κανέναν· βρίσκεται έξω από τον χώρο και τον χρόνο και κανένας δεν μπορεί να γνωρίσει την ύπαρξή του.

10. Ο Λόγος ως ενδιάμεση δύναμη και θείο σχέδιο στον Φίλωνα

Το μόνο όνομα με το οποίο ο Θεός αυτοπροσδιορίζεται είναι «το ὄν», ὄντας ο ίδιος χωρίς χαρακτηριστικά. Αφού ο Θεός ο ίδιος δεν μπορεί να είναι ο άμεσος δημιουργός του κόσμου, ο Φίλων συλλαμβάνει την ιδέα των ενδιάμεσων δυνάμεων ή «ιδεών», οι οποίες αποτελούν εκδηλώσεις της θείας δραστηριότητας. Καθώς, έτσι, εκδηλώνεται σαν δημιουργική δύναμη, που κατευθύνει και συντηρεί το σύμπαν, ο Θεός ονομάζεται Λόγος. Ο Φίλων δεν παρουσιάζει κάποια συναφή άποψη για τον Λόγο και τη σχέση του με τον Θεό. Ο Λόγος κατανοείται σαν κάτι το εσώτερο, δηλ. σαν το παγκόσμιο σχέδιο των πραγμάτων στον νου του Θεού· και σαν κάτι το εξωτερικό, δηλ. το σχέδιο που εξωτερικεύτηκε αντικειμενικά στον κόσμο.

11. Ο Λόγος ως διαμεσολαβητής στη δημιουργία και την αποκάλυψη

Ο Λόγος είναι τόσο το αρχέγονο σχέδιο του κόσμου όσο και η δύναμη που διαμορφώνει τον κόσμο. Είναι ταυτόχρονα και ο επικεφαλής μιας σειράς δυνάμεων ή ιδεών, που εκπορεύονται από τον Θεό, και η επιτομή αυτών των ιδεών. Με λίγα λόγια, ο Φίλων δέχεται την περί Λόγου αντίληψη μέσα από διαφορετικές εφαρμογές για να δημιουργήσει την αντίληψη ενός διαμεσολαβητή ανάμεσα στον άπειρο Θεό και στο σύμπαν, μια δύναμη που ενυπάρχει τόσο στη δημιουργία όσο και στην αποκάλυψη.

12. Η έννοια του Λόγου στην Ερμητική γραμματεία

Ο Λόγος έπαιξε επίσης ρόλο και στην Ερμητική γραμματεία. Στη διήγηση της δημιουργίας, ο Ποιμάνδρης έβλεπε στην αρχή ένα άπλετο φως, και μετά από λίγο ένα σκοτάδι, φοβερό και μισητό, που κατέβαινε προς τα κάτω. Το σκοτάδι τότε μεταβλήθηκε σε κάτι υγρό. Από το φως βγήκε ένας άγιος Λόγος σαν δημιουργική και διαμορφωτική δύναμη, που διαχώρισε το κατώτερο από το ανώτερο στοιχείο. Ο Λόγος εισβάλλει στον ωκεανό του χάους, και το βάζει σε μια τάξη. Ο Ερμητικός Λόγος είναι η ενεργός έκφραση του νου του Θεού.

13. Ο λόγος του Θεού στην ιουδαϊκή παράδοση ως δημιουργική δύναμη

Ο λόγος του Θεού ήταν βασική αντίληψη για τους Ιουδαίους: ο κόσμος δημιουργήθηκε και διατηρείται με τον λόγο του Θεού (Γεν 1,3· Ψαλ 32,6· 147,15-18)· και ο λόγος του Θεού είναι ο φορέας της σωτηρίας και της νέας ζωής (Ψαλ 107,20· Ησ 48,1· Ιερ 37,4-5). Στην Π.Δ. «ο λόγος» δεν είναι απλώς μια φραστική διατύπωση· είναι μια περίπου-υπόσταση που βγαίνει και εκπληρώνει τον θείο σκοπό (Ησ 55,10-11). Ο λόγος του Θεού απαγγέλθηκε στη δημιουργία, διατυπώθηκε μέσα από το στόμα των προφητών (πρβλ. Ιερ 1,4.11· 2,1) και δια του νόμου (Ψλ 119,38 .41.105)· έχει έναν αριθμό λειτουργιών που θα μπορούσαν κάλλιστα να παραβληθούν με αυτές που αποδίδονται στον Λόγο του κατὰ Ιωάννην.

14. Η προσωποποιημένη Σοφία ως υπόβαθρο της έννοιας του Λόγου

Η αντίληψη της προσωποποιημένης σοφίας αποτελεί κι αυτή το υπόβαθρο για την ιδέα του Λόγου. Στο Παροιμίες 8,22-31 η σοφία είναι μια περίπου-υπόσταση. Η Σοφία ήταν η πρώτη απ' όλα τα πράγματα που δημιουργήθηκε, και κατά τη δημιουργία του κόσμου «ήμουν κοντά του σαν μικρό παιδί (ή σαν αρχιτέκτονας)» (Παρ 8,30). Η Σοφία κατέβηκε από τον Θεό για να κατοικήσει στον Ισραήλ και να κάνει τον εκλεκτό λαό του Θεού (Σειρ 24,8). Η πιο εξελιγμένη μορφή σοφίας απαντάται στο Σοφία Σολομώντος 7,22–9,18.

15. Η δράση και οι σωτηριολογικές ιδιότητες της θείας Σοφίας

Η Σοφία είναι ο διαμορφωτής των πάντων, διακατέχει όλα τα πνεύματα, η καθαρότητά της περνάει μέσα απ' όλα, είναι η σαφής αντανάκλαση της δόξας του παντοδύναμου Θεού, η αντανάκλαση του αιώνιου φωτός. Μπορεί να κάνει τα πάντα, να ανανεώσει τα πάντα, πάει και βρίσκει αγνές ψυχές και δημιουργεί τους φίλους του Θεού και τους προφήτες. Βάζει σε τάξη όλα τα πράγματα, διαμορφώνει όλα όσα υπάρχουν, οδηγεί τους ανθρώπους στη γνώση του Θεού και τους φέρνει στην αθανασία. Σε περιπτώσεις σαν αυτές, η Σοφία είναι μια ποιητική προσωποποίηση της δύναμης του Θεού, η οποία εργάζεται σ' όλο τον κόσμο. Η σοφία, ωστόσο, ποτέ δεν ονομάζεται «ο λόγος του Θεού», ακόμη κι όταν βγαίνει από το στόμα του Υψίστου (Σειρ 24,3), και η σοφία παραλληλίζεται με τον λόγο στη Σοφία Σολομώντος (9,1-2).

16. Ελληνιστικές επιδράσεις και η ιδιαιτερότητα του Ιωάννη

Ορισμένοι μελετητές εξακολουθούν να επιμένουν ότι ο Ιωάννεις Λόγος μπορεί να κατανοηθεί μόνον υπό το φως της ελληνιστικής χρήσης. «Οι εισαγωγικές προτάσεις του Προλόγου είναι απόλυτα κατανοητές μόνον αν δεχτούμε ότι ο “Λόγος”, παρ’ ό,τι είναι φορτισμένος με τους συνειρμούς του Λόγου του Κυρίου της Π.Δ., έχει κι ένα νόημα παρόμοιο μ’ εκείνο στον Στωικισμό, όπως αυτός τροποποιήθηκε από τον Φίλωνα, και παράλληλο με την ιδέα της Σοφίας στους Ιουδαίους συγγραφείς. Είναι η λογική αρχή στο σύμπαν, το νόημά της, το σχέδιο ή σκοπός, νοούμενα σαν θεία υπόσταση μέσα από την οποία αποκαλύπτεται και δρα ο αιώνιος Θεός» (Dodd). Παρά τις συγκεκριμένες ομοιότητες, όμως, ούτε η ιδέα του Λόγου ούτε αυτή της Σοφίας προσεγγίζουν την αλήθεια που προβάλλει ο Ιωάννης με το περί Λόγου δόγμα του: την προϋπαρξη του Λόγου ως προσώπου και τη σάρκωση του Λόγου.

17. Η προσωπική φύση και η ιστορική σάρκωση του Λόγου

Ο Λόγος κατά τον Φίλωνα είναι κάτι που έχει υπόσταση και είναι προσωποποιημένο, αλλά που ποτέ δεν είναι πρόσωπο. Ούτε η σοφία των Ιουδαίων είναι πρόσωπο. Η αντίληψη του Φίλωνα για τον Λόγο χρησιμοποιείται σε ό,τι αφορά μια δυιστική κοσμολογία, η οποία απομακρύνει τον Θεό από την άμεση σχέση με τη δημιουργία, ενώ ο Ιωάννης χρησιμοποιεί την περί Λόγου αντίληψη για να φέρει εν Χριστώ τον Θεό κατευθείαν μέσα στη δημιουργία του. Αυτό που είναι ξένο και προς τις δύο θεωρίες είναι η ιδέα ότι η αποκαλυπτική δράση, αυτός ο λόγος του Θεού προς τον κόσμο, συμβαίνει τελικά και αναμφισβήτητα στο ιστορικό πλαίσιο μιας ανθρώπινης ζωής εδώ στη γη (Cullmann).

18. Η προϋπαρξη του Λόγου και η σύνδεση με τη Γένεση

Το σπουδαίο ζήτημα είναι η θεολογική χρήση του Λόγου που κάνει ο Ιωάννης, κι αυτή δεν μπορεί να παραλληλιστεί ούτε με την ελληνιστική φιλοσοφία ούτε με την ιουδαϊκή σκέψη. Το πρώτο και κυριότερο νόημα του Λόγου είναι αυτό της προϋπαρξης του Ιησού, ο οποίος είναι ο Λόγος. Η φρ. «*Εν αρχή*» δείχνει στον πριν τη δημιουργία χρόνο, επειδή ο Λόγος ήταν ο συντελεστής της δημιουργίας. Η συγκεκριμένη φράση είναι σίγουρα μια σκόπιμη νύξη του Γένεσις 1,1: «*Εν αρχή εποίησεν ὁ Θεός τον ουρανόν και την γην*». Το «*εν αρχή*» του Ιωάννη 1,1, παραπέμπει πίσω, στο Γένεσις 1,1. Στην απώτερη αρχή του παρελθόντος της αιωνιότητας ο Λόγος υπήρχε.

19. Αυτομαρτυρίες του Ιησού για την προαιώνια ύπαρξή του

Η προϋπαρξη του Ιησού φαίνεται και αλλού σε αναφορές που κάνει ο ίδιος ο Ιησούς κατά τη διδασκαλία του. «Πριν Αβραάμ γενέσθαι εγώ ειμί» (8,58). Η καταπληκτική αυτή δήλωση αποτελεί υπαινιγμό στη χρήση που της γίνεται από την Π.Δ. Ο Θεός αποκαλύπτει τον εαυτό του στον Μωυσή λέγοντας «Εγώ ειμι εκείνος που είμαι» (Εξ 3,14). «Δείτε, τώρα, ότι εγώ, εγώ μονάχα είμαι, και δεν υπάρχει εκτός από μένα άλλος θεός» (Δτ 32,39). Η προϋπαρξη επίσης δηλώνεται στην τελευταία προσευχή του Κυρίου: «Τώρα λοιπόν εσύ, Πατέρα, δόξασέ με κοντά σ' εσένα με τη δόξα που είχα κοντά σου προτού να γίνει ο κόσμος» (17,5· πρβλ. 6,62).

20. Η προϋπαρξη στην πίστη της πρώτης Εκκλησίας

Η ιδέα της προϋπαρξης δεν ήταν κάποια επινόηση του Ευαγγελιστή. Ο Παύλος το διατυπώνει σαφώς στον μεγάλο ύμνο του της ενσάρκωσης (Φιλ 2,6· πρβλ. Κολ 1,15), και το υπαινίσσεται σε προηγούμενη αλληλογραφία του (Α΄ Κορ 8,6· Β΄ Κορ 8,9). Είναι αδύνατον να πει κανείς με βεβαιότητα πότε και πώς η εκκλησία συνειδητοποίησε την προϋπαρξη του Ιησού. Η σχολή της συγκριτικής θρησκευτολογίας επιμένει ότι η πρώτη εκκλησία ερμήνευε τον Ιησού με όρους του μύθου της καθόδου και της ανάληψης ενός σωτήρα. Όμως, η προϋπαρξη ήταν ιδέα ιουδαϊκή.

21. Ο Υιός του Ανθρώπου ως προϋπάρχον ουράνιο ον

Στο βιβλίο του Ενώχ ο Υιός του Ανθρώπου είναι σαφώς ένα προϋπάρχον, επουράνιο (αν όχι θείο) ον, το οποίο έρχεται στη γη για να ιδρύσει τη βασιλεία του Θεού (Ενώχ 39,7-8· 48,6· 62,7). Η ίδια η χρήση από τον Ιησού του όρου «Υιός του Ανθρώπου» υπέκρυπτε έναν ισχυρισμό για την προϋπαρξή του. Ο ιωάννειος Ιησούς απλώς κάνει σαφές αυτό που στους Συνοπτικούς είναι ασαφές. Η έννοια της προϋπαρξης, ωστόσο, θα μπορούσε να κατανοηθεί και να διατυπωθεί ολοκληρωμένα μόνο μετά την ανάσταση και την ανάληψη του Ιησού· και, όπως αποδεικνύουν οι Επιστολές του Παύλου, αυτό συνέβη νωρίς στη ζωή της πρώτης εκκλησίας.

22. Η θεότητα του Λόγου και η διάκριση από τον Θεό

Δεύτερον, ο Ιωάννης χρησιμοποιεί την ιδέα του Λόγου για να υποστηρίξει τη θεότητα του Ιησού. Ο Λόγος ήταν μαζί με (προς) τον Θεό (1,1β)· και ο Λόγος ήταν Θεός (Θεός ην ο Λόγος). Οι λέξεις του πρωτοτύπου δηλώνουν δύο έννοιες: Ο Λόγος ήταν θεότητα, αλλά ο Λόγος δεν ήταν απόλυτα ταυτισμένος με τη θεότητα. Το οριστικό άρθρο χρησιμοποιείται μόνο για τον Λόγο. Αν ο Ιωάννης είχε βάλει το οριστικό άρθρο και στο «Θεός», θα ήθελε να πει πως όλα όσα είναι ο Θεός, είναι ο Λόγος: μια αποκλειστική ταυτότητα. Όπως είναι τώρα, λέει πως όλα όσα ο Λόγος, είναι ο Θεός· υποδηλώνει όμως ότι ο Θεός είναι παραπάνω από τον Λόγο.

23. Ο Λόγος ως ο αντιπρόσωπος του Θεού στη δημιουργία

Τρίτον, ο Ιωάννης βεβαιώνει ότι ο Λόγος ήταν ο συντελεστής της δημιουργίας. Δεν είναι υπέρτατη πηγή δημιουργίας αλλά και ο αντιπρόσωπος διά του οποίου ο Θεός, η υπέρτατη πηγή, δημιούργησε τον κόσμο. Η ίδια θεολογία διατυπώνεται κι από τον Παύλο όταν λέει ότι «δι' αυτού τα πάντα... και εις Κύριος Ιησούς Χριστός, δι' ου τα πάντα...» (Α' Κορ 8,6· πρβλ. και Κολ 1,16).

24. Το μυστήριο της σάρκωσης και η αναίρεση του δυισμού

Τέταρτον, έχουμε τον καταπληκτικό ισχυρισμό ότι «ὁ Λόγος σαρξ ἐγένετο» (1, 14). Μια τέτοια δήλωση εξέπληττε και αντέβαινε σε κάθε δυισμό της ελληνιστικής φιλοσοφίας και των Γνωστικών, δυισμοί που διαχώριζαν τον Θεό από τον κόσμο της δημιουργίας του. Ακόμη και ο Φίλων, που είχε το ιουδαϊκό υπόβαθρο ενός δημιουργού Θεού, θεωρεί τον Θεό ως κατ' ἐξοχήν υπερβατικό. Ο Θεός γέννησε έναν αρχικό κόσμο ιδεών, αλλά ο Λόγος, εδώ μια δεύτερη θεότητα προερχόμενη από τον Θεό, γεννημένη προαιώνια απ' αυτόν, δημιουργεί τον φαινόμενο κόσμο. Ο Ιωάννης θέλει να τονίσει πως είναι ο ίδιος ο Θεός που διά μέσου του Λόγου μπήκε στην ανθρώπινη Ιστορία, όχι σαν ένα φάντασμα αλλά σαν πραγματικός άνθρωπος με σάρκα. Η λ. «εσκήνωσεν» του πρωτοτύπου είναι βιβλική εικόνα για την παρουσία του Θεού. Η δήλωση αυτή «δείχνει πως ο Θεός ο ίδιος ήταν παρών εν σαρκί, εν ταπεινότητι» (Jeremias).

25. Ο Λόγος ως ο μοναδικός αποκαλυπτής του Πατέρα

Το πέμπτο νόημα του Λόγου είναι ότι ήλθε εν σαρκί για να αποκαλύψει κάτι. Έρχεται για να αποκαλύψει στους ανθρώπους τη ζωή (1,4), το φως (1,4-5), τη χάρη (1,14), την αλήθεια (1,14), τη δόξα (1,14), ακόμα και τον ίδιο τον Θεό. «Κανείς ποτέ δεν είδε τον Θεό· μόνο ο μονογενής Υιός, που είναι μέσα στην αγκαλιά του Πατέρα, εκείνος μας τον έκανε γνωστό» (1,18). Ενώ ο Ιωάννης δεν χρησιμοποιεί άλλο το ιδίωμα του Λόγου, πέρα από τον πρόλογο του Ευαγγελίου του, είναι σαφές ότι η θεολογία του Λόγου διαποτίζει ολόκληρο το Ευαγγέλιο.



2. Ο Μεσσίας

26. Ιουδαϊκές μεσσιανικές προσδοκίες και η ερμηνεία του Ιωάννη

Είδαμε ότι στη σύγχρονη ιουδαϊκή σκέψη ο Μεσσίας (Χριστός) ήταν ένας κεχρισμένος, ένας προικισμένος από τον Θεό Υιός του Δαβίδ, που θα συντρίψει το μισητό, παγανιστικό βασίλειο και θα απελευθερώσει τον λαό του Θεού. Πρόκειται για χτυπητό γεγονός, αν ληφθεί υπόψη ο βαθμός που το Δ' Ευαγγέλιο περιέχει θεολογική ερμηνεία, η οποία δεν περιέχει, ωστόσο, τη μεταγενέστερη χρήση που της έγινε από τους χριστιανούς. Παντού στον Ιωάννη, με δύο εξαιρέσεις (1,17· 17,3). το Χριστός δεν χρησιμοποιείται σαν τίτλος και όχι σαν κύριο όνομα, και η πρώτη από τις δύο αυτές εξαιρέσεις αποτελεί θεμιτό αναχρονισμό.

27. Η πίστη στον Ιησού ως τον Χριστό στο ιουδαϊκό πλαίσιο

Στο σημείο αυτό, το Ευαγγέλιο απηχεί έντονα το ιουδαϊκό του υπόβαθρο. Το Ευαγγέλιο γράφηκε όχι για να πιστέψουν οι άνθρωποι στον Ιησού Χριστό, αλλά για να πιστέψουν ότι ο Ιησούς είναι ο Χριστός. Το όνομά του ήταν Ιησούς, όχι Ιησούς Χριστός. Το «Χριστός» έγινε κύριο όνομα μόνον όταν το Ευαγγέλιο μεταφέρθηκε στον ελληνιστικό κόσμο (Πράξ 11,26). Ο Ιωάννης ελάχιστα δείχνει το γεγονός αυτό.

28. Πρώιμες ομολογίες της μεσσιανικής και βασιλικής ιδιότητας

Το Κατά Ιωάννην, αμέσως από την αρχή, απηχεί τη χριστολογική νότα: ένας από τους πρώτους μαθητές, ο Ανδρέας, λέει στον Πέτρο ότι έχει βρει τον Μεσσία (1,41). Την επόμενη μέρα ο Ναθαναήλ ομολογεί πως ο Ιησούς είναι «ο Υιός του Θεού... ο βασιλεύς του Ισραήλ» (1,49). Το Ευαγγέλιο δείχνει επακριβώς την πολιτική κατάσταση της εποχής. Η φρ. «ο βασιλεύς του Ισραήλ» δεν σημαίνει έναν αγωνιστή επαναστάτη, όπως την κατανόησαν οι Ιουδαίοι. Στην πραγματικότητα, μετά από ένα από τα πιο εντυπωσιακά θαύματα του Ιησού, ο λαός προσπάθησε να τον πάρει με τη βία και να τον κάνει βασιλιά (6,15), αλλά εκείνος αρνήθηκε.

29. Η βασιλική ιδιότητα του Ιησού κατά τη διάρκεια του Πάθους

Η τελευταία είσοδος στα Ιεροσόλυμα περιγράφεται με όρους ερχομού του βασιλιά του Ισραήλ (12,13.15). Το ότι ο Χριστός κατηγορείτο ενώπιον του Πιλάτου ότι ήταν πολιτικός επαναστάτης, φαίνεται στην ερώτηση του κυβερνήτη: «Συ είσαι ο βασιλεύς των Ιουδαίων;» (18,33). Ο Ιησούς αποκρίθηκε πως η βασιλική του εξουσία δεν προερχόταν απ' αυτό τον κόσμο κι ούτε θα υποστηριζόταν με κοσμικά μέσα της δύναμης των όπλων (18,36). Αργότερα ο Ιησούς χλευάστηκε ότι ήταν ο βασιλιάς των Ιουδαίων (19,3), και εκτελέστηκε στον σταυρό έχοντας πάνω από το κεφάλι του γραμμένο τον τίτλο «ο βασιλιάς των Ιουδαίων» (19,19).

30. Πνευματική μεσσιανικότητα και εκπλήρωση των προφητειών

Είναι προφανές ότι η μεσσιανική του ιδιότητα του βασιλιά δεν είναι σε πολιτικό, αλλά σε πνευματικό επίπεδο. Με τον ίδιο τρόπο, ο τίτλος «Χριστός» δεν είναι από μόνος του επαρκής για να ορίσει το πρόσωπο και την αποστολή του Ιησού. Δεν είναι μόνον ο Μεσσίας· είναι ο Μεσσίας που επίσης είναι και ο Υιός του Θεού (20,31· 1,49· 11,27). Είναι ο Μεσσίας με την έννοια ότι εκπληρώνει την ελπίδα της Π.Δ. για έναν ερχόμενο ελευθερωτή (1,45). Περίμεναν πως ο Μεσσίας θα έμενε κρυμμένος ωσότου εμφανιστεί ξαφνικά στο προσκήνιο (7,27), αλλά ο Ιησούς ήταν μια πολύ γνωστή μορφή.

31. Η ιουδαϊκή δυσκολία απέναντι στον πάσχοντα Μεσσία

Όταν ο Ιησούς έκανε λόγο για τον επικείμενο θάνατό του, οι Ιουδαίοι του απάντησαν ότι, «Εμείς μάθαμε από τον νόμο πως ο Μεσσίας θα ζήσει αιώνια...» (12,34). Παραθέτοντας αυτά τα λόγια ο Ιωάννης δεν αναφέρεται σε κάποια συγκεκριμένη προφητεία αλλά στον τρόπο που οι Ιουδαίοι ερμήνευαν την Π.Δ. (βλ. Ησ 9,6). Ήταν αντιφατικό να πεθάνει ο Μεσσίας, αφού αποστολή του θα ήταν να βασιλεύσει στην αιώνια βασιλεία του Θεού.

32. Η ιστορική κατάσταση και το ιουδαϊκό κοινό του Ευαγγελιστή

Μολονότι η ιδέα πως ο Ιησούς είναι ο μεσσιανικός βασιλιάς δεν είναι μια κεντρική στη σκέψη του Ιωάννη, οι περιστασιακές αναφορές του Ευαγγελίου του δείχνουν μια ιστορική κατάσταση στην οποία ο Ιησούς έπραξε και είπε πράγματα που έκαναν κάποιους να σκέφτονται πως αυτός είναι ο Μεσσίας αλλά ακόμα δεν είχε φτάσει στο πρότυπο που όλοι περίμεναν. Είναι δύσκολο να πιστέψουμε ότι αυτό δείχνει ποια ήταν η κατάσταση την εποχή του Ευαγγελιστή, αν δεν λάβουμε υπόψη ότι έγραφε για ιουδαϊκό κοινό. Η πάγια διακήρυξη του Ιησού στον εθνικό κόσμο ήταν όχι ότι ήταν ο Χριστός αλλά ο Κύριος (Ρωμ 10,9). Η κατάσταση στην εποχή του Ιωάννη διαγράφεται καλύτερα στις Επιστολές του Ιωάννη, όπου συνήθως το «Χριστός» είναι κύριο όνομα. Ωστόσο, το «Χριστός» και το «Υιός του Θεού» δεν μπορούν να εναλλάσσονται μεταξύ τους και δεν είναι συνώνυμα.



3. Ο Υιός του Ανθρώπου

33. Η αποκλειστική χρήση του τίτλου «Υιός του Ανθρώπου» από Ιησού

Όπως και στους Συνοπτικούς, η φρ. «Υιός του Ανθρώπου» είναι έκφραση που χρησιμοποιείται μόνο από τον ίδιο τον Ιησού· ποτέ δεν αποδίδεται σ' αυτόν από τους αποστόλους ή από τον λαό. Η πολυπλοκότητα του νοήματός της φαίνεται ακόμα πιο καθαρά όταν αποδίδεται σε κάποιον κοινό άνθρωπο. Ο Ιησούς ρώτησε τον εκ γενετής τυφλό αν πίστευε στον Υιό του Ανθρώπου· κι ο τυφλός απάντησε: «Και ποιος είναι αυτός, κύριε, για να πιστέψω σ' αυτόν;» (9,36). Όταν ο Ιησούς αναφέρθηκε στον θάνατο του Υιού του Ανθρώπου (12,23) οι Ιουδαίοι ρώτησαν: «Εμείς μάθαμε από τον νόμο πως ο Μεσσίας θα ζήσει αιώνια· πώς εσύ λες ότι πρέπει να υψωθεί από τη γη ο Υιός του Ανθρώπου; Ποιος είναι αυτός ο Υιός του Ανθρώπου;» (12,34).

34. Η σύγχυση των Ιουδαίων για την υπερβατική φύση του Υιού του Ανθρώπου

Αυτό μπορεί να δείχνει άγνοια του νοήματος της φρ. «Υιός του Ανθρώπου» και να εννοηθεί σαν απόδειξη ότι η συγκεκριμένη έκφραση δεν έχει καμιά μεσσιανική έννοια· μπορεί όμως εξίσου να δείχνει τη σύγχυση των Ιουδαίων, όταν η φράση αποδίδεται σε κάποιον που ζει ανάμεσα σε άλλους ανθρώπους. Το γεγονός ότι στον Ιωάννη, όπως και στους Συνοπτικούς, ο τίτλος χρησιμοποιείται μόνον από τον Ιησού για τον εαυτό του, είναι ενδεχομένως κάτι που μας θυμίζει ιστορικά ότι ο Ιησούς έκανε χρήση του τίτλου σαν διάκριση από τους άλλους τίτλους που του απέδωσαν οι μαθητές του μετά την ανάσταση. Ο Υιός του Ανθρώπου ήταν ένα ουράνιο, υπερβατικό ον, που θα ερχόταν στη γη με αποκαλυπτική δόξα· πώς θα μπορούσε να βρίσκεται ανάμεσα στους ανθρώπους και να πρέπει αυτοί να πιστέψουν σ' αυτόν; Πώς ήταν δυνατόν να πεθάνει; Τέτοιες αντιλήψεις για τον Υιό του Ανθρώπου ήταν πραγματικά πρωτόκουστες.

35. Η ανεξάρτητη ιωάννεια παράδοση για τον Υιό του Ανθρώπου

Είδαμε ότι στους Συνοπτικούς τα λόγια για τον Υιό του Ανθρώπου χωρίσαν και τους ίδιους σε τρεις ομάδες: ο Υιός του Ανθρώπου με δράση στη γη, ο Υιός του Ανθρώπου να ταπεινώνεται και να πεθαίνει, ο Υιός του Ανθρώπου να έρχεται με αποκαλυπτική δόξα για να κρίνει τους ανθρώπους και να εγκαινιάσει τη βασιλεία του Θεού.

Τα ιωάννεια λόγια δεν εμπίπτουν σ' αυτή την κατηγοριοποίηση· ο Ιωάννης κάνει χρήση μιας άλλης, ανεξάρτητης παράδοσης. Υπάρχουν διάφορα λόγια που αναφέρονται στον Υιό του Ανθρώπου, στο Πάθος του, αλλά το ιδίωμα είναι διαφορετικό από κείνο των Συνοπτικών.

36. Η ύψωση στον σταυρό ως ενδοξασμός του Υιού του Ανθρώπου

Ο Ιωάννης λέει για τον Ιησού ότι θα υψωθεί από τη γη, και σ' αυτό το γεγονός βλέπει τον ενδοξασμό του Ιησού. Όπως το φίδι υψώθηκε στην έρημο, έτσι πρέπει να υψωθεί και ο Υιός του Ανθρώπου, προκειμένου να δώσει την αιώνια ζωή σ' όσους πιστεύουν σ' αυτόν (3,14-15· βλ. και 8,28). Η «ύψωσις» αυτή κατά τον θάνατό του θα ήταν το μέσον να τους ελκύσει όλους στον εαυτό του (12,32). Επίσης, μ' αυτή την ύψωση δοξάζεται (12,23· 13,31). Ο θάνατός του δεν θα είναι μια απλή ανθρώπινη τραγωδία αλλά το μέσον για να ξαναμπεί στη δόξα από την οποία είχε έρθει. «Τώρα λοιπόν συ, Πατέρα, δόξασέ με κοντά σ' εσένα με τη δόξα που είχα κοντά σου προτού να γίνει ο κόσμος» (17,5). Φαίνεται ότι τα πλήθη κατανόησαν αυτή την ύψωση σαν θάνατο, γιατί απάντησαν κάτι τέτοιο δεν ταίριαζε στην προσδοκία τους ότι ο Υιός του Ανθρώπου δεν πεθαίνει ποτέ (12,34).

37. Ο άρτος της ζωής και το θυσιαστικό νόημα του θανάτου

Κάτι που δείχνει τα παθήματα του Ιησού, φαίνεται σ' ένα άλλο λόγιο για τον άρτο της ζωής. Ο Ιησούς διαβεβαιώνει πως αυτός είναι ο άρτος της ζωής που ήρθε από τους ουρανούς (6,33-35), ότι ως Υιός του Ανθρώπου τον προσφέρει ο ίδιος τροφή που τρέφει μόνιμα για την αιώνια ζωή (6,27), ότι ο κόσμος πρέπει να φάει τη σάρκα και να πει το αίμα του Υιού του Ανθρώπου για να βιώσει αυτή τη ζωή (6,53), ότι το ψωμί που θα τους δώσει είναι η σάρκα του (6,51). «Οι περικοπές αυτές δείχνουν συνοπτικά ότι ο Ιωάννης θέλει ν' αναφερθεί στον θάνατο του Ιησού –θα δώσει τη σάρκα του στον θάνατο– και προβάλλουν ένα θυσιαστικό νόημα» (Barrett).

38. Η κάθοδος και η άνοδος του Υιού του Ανθρώπου από τον ουρανό

Τα λόγια αυτά, που σε κάποιο βαθμό είναι ανάλογα με τα λόγια των Συνοπτικών που συνδέονται με τα παθήματα και τον θάνατο του Υιού του Ανθρώπου, προσφέρουν το υπόβαθρο για το πιο ξεχωριστό αυτό στοιχείο που χρησιμοποιεί ο Ιωάννης. Ως Υιός του Ανθρώπου ο Ιησούς είναι αυτός που κατέβηκε από τον ουρανό και που ξανανεβαίνει στον ουρανό (3,13). Με τη σειρά της, αυτή η ιδέα προσφέρει τον μίτο για τηερμηνεία του πιο δύσκολου λογίου για τον Υιό του Ανθρώπου στον Ιωάννη: «Σας βεβαιώνω ότι σύντομα θα δείτε να έχει ανοίξει ο ουρανός, και οι άγγελοι του Θεού να ανεβαίνουν και να κατεβαίνουν πάνω στον Υιό του Ανθρώπου» (1,52). Ορισμένοι μελετητέςερμηνεύουν αυτό το λόγιο σε σχέση με την εσχατολογική έλευση του Υιού του Ανθρώπου, παράλληλα με την υπόσχεση του Ιησού ενώπιον του Σανχερντίν ότι θα δουν τον Υιό του Ανθρώπου να έρχεται στα σύννεφα από τους ουρανούς.

39. Ο Υιός του Ανθρώπου ως ο σύνδεσμος μεταξύ ουρανού και γης

Ο Black θεωρεί ότι το συγκεκριμένο λόγιο απεικονίζει τους ουρανούς ν' ανοίγουν, και οι άγγελοι από πάνω κι από κάτω να πλησιάζουν στον Υιό του Ανθρώπου, που είναι και το κεντρικό πρόσωπο. Το συγκεκριμένο λόγιο, ωστόσο, εμπεριέχει σαφώς έναν υπαινιγμό για το όραμα του Ιακώβ με τη σκάλα που έφτανε ως τον ουρανό και μια πιο φυσική ερμηνεία στη συνάφεια της Ιωάννειας σκέψης είναι ότι ο Ιησούς ως Υιός του Ανθρώπου ήρθε για να αποκαταστήσει την επικοινωνία μεταξύ ουρανού και γης. Εδώ έχουμε κάτι από την «Πραγματοποιηθείσα Εσχατολογία». Οι μαθητές θα βιώσουν (θα δουν), μέσα απ' όλο το έργο του Ιησού, ότι η ένωσή τους με τον Θεό είναι έργο δικό του και κανενός άλλου. Έτσι, ο Υιός του Ανθρώπου είναι «η πύλη του ουρανού», ο τόπος της παρουσίας της χάρης του Θεού στη γη, η σκηνή του Θεού ανάμεσα στους ανθρώπους.

40. Η εξουσία της κρίσης και η πραγματοποιηθείσα εσχατολογία

Μια άλλη μικροποσότητα «Πραγματοποιηθείσας Εσχατολογίας» έχουμε εκεί που ο Θεός παραδίδει στον Υιό του Ανθρώπου όλη την εξουσία να ασκήσει κρίση (5,27). Το λόγιο αυτό προκύπτει σε μια περικοπή η οποία παραθέτει μια διάσταση ανάμεσα στη μελλοντολογική (5,28-29) και στην πραγματοποιηθείσα (5,25) εσχατολογία. Και στις δύο περιπτώσεις είναι ο Ιησούς ως Υιός Ανθρώπου. Ο Ιησούς ήρθε σ' αυτό τον κόσμο για να κάμει κρίση (9,39), και όλοι όσοι αρνούνται να πιστέψουν σ' αυτόν είναι ήδη καταδικασμένοι (3,18). Αυτό, ωστόσο, δεν αντιστρατεύεται την πραγματικότητα μιας μελλοντικής εσχατολογικής κρίσης. Επίκειται μια ανάσταση κρίσεως (6,29).

41. Έμφαση στην ανθρωπότητα και την προϋπαρξη κατά του δοκητισμού

Η διαφορά ανάμεσα στη χρήση του τίτλου «Υιός του Ανθρώπου» που κάνουν οι Συνοπτικοί και σ' αυτήν που κάνει ο Ιωάννης, δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι ο Ευαγγελιστής ή η πρώτη εκκλησία άλλαξαν ριζικά τη γνήσια ιστορική παράδοση. Πράγματι, ο Ιωάννης υποβαθμίζει τη σημασία των εσχατολογικών λογίων παραλείποντάς τα, και τονίζει μια πλευρά που στους Συνοπτικούς είναι ασαφής: την προϋπαρξη και την ενσάρκωση του Υιού του Ανθρώπου. Πιθανόν ο Ιωάννης δίνει έμφαση στην πραγματικότητα της ανθρωπότητας του Ιησού στα περί του Υιού του Ανθρώπου λόγια (6,51), για ν' αντικρούσει τις τάσεις του δοκητισμού. Σίγουρα δεν υπάρχει λόγος να βασιστούμε σε κανένα ελληνιστικό υπόβαθρο για το κεντρικό θέμα της καθόδου από τον ουρανό και της ανόδου σ' αυτόν· αυτό το πίστευαν και οι Ιουδαίοι. Πιθανότατα ο Ιωάννης συντάσσεται με μια παράδοση του Υιού του Ανθρώπου ανεξάρτητη από την παράδοση των Συνοπτικών, η οποία δεν αντιτίθεται στην παράδοση των Συνοπτικών αλλά τη συμπληρώνει.



4. Ο Υιός του Θεού

42. Η επιφυλακτική χρήση του τίτλου «Υιός Θεού» στους Συνοπτικούς

Μια από τις πιο αισθητές διαφορές ανάμεσα στους Συνοπτικούς και στον Ιωάννη είναι ο διαφορετικός ρόλος που παίζει η ιδιότητα του Χριστού ως Υιού Θεού. Στην παράδοση των Συνοπτικών ο Ιησούς είναι επιφυλακτικός να μιλήσει για το ότι ο ίδιος είναι Υιός Θεού και ο Θεός είναι Πατέρας του. Ο τίτλος Πατήρ για τον Θεό χρησιμοποιείται από τον Ιησού στον Μάρκο 5 φορές, στην Q (Πηγή των Λογίων) 8 ή 9 φορές, στον Ματθαίο περί τις 33 φορές. Η μορφή αυτή ομιλίας στους Συνοπτικούς περιορίζεται στο τελευταίο μισό της δράσης του Ιησού, και χρησιμοποιείται από τον ίδιο μόνον όταν απευθύνεται στους μαθητές του.

43. Η κεντρικότητα της θείας υιότητας στο Τέταρτο Ευαγγέλιο

Στο κατά Ιωάννην, όμως, ο Ιησούς λέει τόσες φορές για τον Θεό πώς είναι ο Πατέρας του, και η χρήση του τίτλου δεν περιορίζεται σε καμία περίοδο της δράσης του και σε καμία ομάδα ακροατών. Λέει τη φρ. «ο Πατήρ μου» 24 φορές στον Ιωάννη, 18 στον Ματθαίο, 6 στον Μάρκο, τρεις στον Λουκά. Είναι προφανές ότι στον Ιωάννη η ιδιότητα του Υιού του Θεού είναι η κεντρική χριστολογική ιδέα, και είναι φανερό ότι γράφει το Ευαγγέλιό του για να κάνει σαφές εκείνο που στους Συνοπτικούς ήταν ασαφές. Το κατά Ιωάννην γράφτηκε ώστε οι άνθρωποι να πιστέψουν ότι ο Ιησούς είναι ο Μεσσίας, αλλά και παραπάνω από Μεσσίας· είναι ο Υιός του Θεού (20,31).

44. Ο μονογενής Υιός και η φανέρωση της θειϊκής δόξας

Ο Ιωάννης λέει κάτι ανάλογο στον Πρόλογό του: «και είδαμε τη θειϊκή του δόξα, τη δόξα που ο μονογενής την έχει απ' τον Πατέρα...» (1,14). Επιπλέον, ο Ιωάννης έχει την ομολογία του Βαπτιστή αμέσως με το ξεκίνημα της δράσης του Ιησού ότι αυτός είναι ο Υιός του Θεού (1,34· πρβλ. και 1,49), ενώ οι Συνοπτικοί δείχνουν τους μαθητές να έχουν κατανοήσει αυτήν την αλήθεια μόλις στα μισά της δράσης του Ιησού (Μκ 8,29). Όπως και να έχει, ο Ιωάννης προβάλλει τον Ιησού σαν τον μόνο, τον μοναδικό Υιό του Θεού.

45. Ετυμολογική ερμηνεία και σημασία του όρου «μονογενής»

Δεν είναι απόλυτα σαφές τι εννοεί ο Ιωάννης με το επίθετο «μονογενής». Το χρησιμοποιεί επίσης και στα 3,16 και 18. Στο 1,18 μάλιστα, κατά την καλύτερη ανάγνωση του κειμένου, αναφέρεται στον Ιησού σαν τον μόνο Θεό (μονογενής Θεός). Αν, όπως κάποιες μεταφράσεις διαστίζουν το κείμενο, τα λόγια του Ιησού που παραθέτει ο Ευαγγελιστής τελειώνουν στο 3,15, τότε τον όρο «μονογενή» στα 3,16 και 18 δεν τον αναφέρει ο ίδιος ο Ιησούς. Δυνατόν ο Ιωάννης να θέλει τον όρο να περιλαμβάνει την έννοια ότι ο Ιησούς είχε γεννηθεί από τον Θεό, γιατί το Α' Ιωάννου 5,18 λέει (κριτ. κ.:) «ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Θεοῦ τηρεῖ αὐτόν». Ωστόσο, η λ. που μεταφράζεται «μονογενής» προέρχεται από το «γένος» που σημαίνει «εἶδος», και όχι από το «γεννά-ω».

46. Η μοναδικότητα της σχέσης του Ιησού με τον Πατέρα

Ο Ιωάννης δεν θέλει να πει τίποτα περισσότερο από το ότι ο Ιησούς είναι ο μοναδικός στο είδος του. Μπορεί κι άλλοι να γίνονται παιδιά του Θεού, αλλά η υιότητα του Ιησού είναι ξεχωριστή από όλων των άλλων. Αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι ο Ιησούς ποτέ δεν λέει για τον Θεό «ο Πατέρας μας», έτσι που να βάζει τον εαυτό του και τους μαθητές του στην ίδια σχέση με τον Θεό. Αντίθετα τη δική του υπόσταση την ξεχωρίζει όταν λέει στη Μαρία ότι «Αναβαίνω προς τον Πατέρα μου και Πατέρα υμών και Θεό μου και Θεό υμών» (20,17).

47. Η συνείδηση της θείας αποστολής του Υιού

Η σχέση ανάμεσα στον Πατέρα και τον Υιό συνυφαίνεται μέσα στην όλη διάρθρωση του Ευαγγελίου. Αυτό πάνω απ' όλα τ' άλλα φαίνεται στον ισχυρισμό του Ιησού ότι έχει αποσταλεί από τον Πατέρα. Συχνά γίνεται λόγος για τον Θεό απλώς σαν έναν που αποστέλλει τον Ιησού. Ολόκληρη η διακονία και η δράση του Ιησού κυριαρχούνται από τη συναίσθηση ότι επιτελεί μια θεία αποστολή.

48. Ο Υιός ως το κατεξοχήν αντικείμενο της αγάπης του Πατέρα

Ο Υιός είναι το κατεξοχήν αντικείμενο της θείας αγάπης: «Ο Πατέρας αγαπά τον Υιό και του δείχνει όλα όσα κάνει εκείνος...», (5,20). «Γι' αυτό ο Πατέρας με αγαπά, γιατί εγώ θυσιάζω τη ζωή μου, ώστε να την ξαναπάρω πίσω» (10,17). Όλη η διακονία του Ιησού επιτελείται μέσα στην αγάπη του Πατέρα. Κι ο Ιησούς με τη σειρά του οριοθετεί αυτή την αγάπη με τους μαθητές του (15,9).

49. Η ταύτιση των έργων του Υιού με τα έργα του Πατέρα

Επειδή ο Ιησούς έχει αποσταλεί από τον Πατέρα, τα έργα του είναι έργα θεία –είναι τα έργα του ίδιου του Θεού. Όταν ο Ιησούς έλεγε ότι «Ο Πατέρας μου εξακολουθεί να εργάζεται ως τώρα, γι' αυτό κι εγώ εργάζομαι» (5,17), οι Ιουδαίοι καταλάβαιναν ότι «εξίσωνε τον εαυτό του με τον Θεό» (5,18). Επειδή η δύναμη του Ιησού να δίνει ζωή και να ανασταίνει τους νεκρούς επικυρώνεται από τα έργα που βλέπει να κάνει ο Πατέρας» αυτά ακριβώς τα έργα κάνει και ο Υιός (5,19). Η παρουσία του Θεού μέσα στον Ιησού φαίνεται στον ότι ο Πατέρας (10,32)· «πράττει τα έργα του». Και όποιος βλέπει τον Υιό, αυτός επιβλέπει τον Πατέρα (14,9).

50. Η μεταφορά του λόγου του Πατέρα μέσω του Υιού

Ο Ιησούς λέει μόνο τα λόγια που τον δίδαξε ο Πατέρας (8,28). Την αλήθεια που κηρύττει την ήκουσε από τον Πατέρα, ο οποίος τον έστειλε (14,40). Ο λόγος του Ιησού δεν είναι μόνο δικός του, αλλά και του Πατέρα που τον έστειλε (14,24).

51. Η αποκλειστική και αμοιβαία γνώση μεταξύ Πατέρα και Υιού

Ως Υιός ο Ιησούς ισχυρίζεται ότι κατέχει μια αποκλειστική γνώση του Πατέρα. Κανένας δεν έχει δει τον Πατέρα εκτός απ' αυτόν, ο οποίος και προέρχεται από τον Θεό· αυτός έχει δει τον Πατέρα (6,47). Όπως ο Πατέρας γνωρίζει τον Υιό, έτσι και ο Υιός γνωρίζει τον Πατέρα (10,15). Εδώ, όπως και στο Ματθαίος 11,27, η γνώση που έχει ο Υιός για τον Πατέρα είναι ακριβώς η ίδια που έχει και ο Πατέρας για τον Υιό, χωρίς τη μεσολάβηση κανενός. Και η γνώση που έχει ο Υιός για τον Πατέρα έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την άγνοια των άλλων (17,25).

52. Η οντολογική ενότητα και η αξίωση θείας τιμής

Επειδή ο Πατέρας αγαπάει τον Υιό και τον έστειλε στον κόσμο για να εκπληρώσει το θείο θέλημα, τα παρέδωσε όλα στα χέρια του Υιού (3, 35). Επομένως, ο Υιός Ιησούς απαιτεί από τους ανθρώπους να του αποδίδουν την ίδια τιμή μ' εκείνη που αποδίδουν στον Θεό (5,23). Ο Ιησούς έχει το δικαίωμα ν' απαιτεί κάτι τέτοιο, επειδή ο ίδιος και ο Πατέρας είναι ένα (10,30). Η ενότητα αυτή είναι κάτι πολύ περισσότερο από την ενότητα σκοπού και πρόθεσης με κάποιον τρόπο, ασύλληπτο για τα ανθρώπινα όντα, ο Πατέρας είναι «μέσα στον Υιό» και ο Υιός «μέσα στον Πατέρα» (10,38· δες και 14,10-11).



5. Η αποστολή του Υιού

53. Η εξουσία του Υιού να παρέχει αιώνια ζωή

Ως Υιός του Θεού, ο Ιησούς πρέπει να εκπληρώσει μια αποστολή που του όρισε ο Πατέρας. Τα στοιχεία αυτής της αποστολής, που επαναλαμβάνεται και περισσότερο, είναι να δώσει τη ζωή στους ανθρώπους. Ο Υιός έχει την ίδια δύναμη με τον Πατέρα να δίνει ζωή (5,21). «Όπως ο Πατέρας έχει μέσα του τη ζωή, έτσι έδωσε και στον Υιό να έχει μέσα του τη ζωή» (5,26). Επομένως, η πίστη στον Ιησού ως Υιό Θεού είναι αποτέλεσμα της απόκτησης της αιώνιας ζωής (3,35· 6,40.47· 10,10). Ο Ιησούς μπορούσε ακόμη να πει: «Εγώ είμαι η ανάσταση και η ζωή» (11,25). Έχει την εξουσία πάνω σε όλα τα ανθρώπινα όντα να δώσει την αιώνια ζωή σε όποιον ο Πατέρας θέλει (17,2).

54. Ο Ιησούς ως η αποκλειστική οδός προς τον Θεό

Η νέα αυτή ζωή δεν είναι κάτι στατικό, γιατί ο Ιησούς μεταλαμβάνει όχι μόνο για να λάβουμε την αιώνια ζωή αλλά και να δούμε τον ίδιο τον Θεό. Ο Ιωάννης στον προλογικό του Ευαγγελίου του το τονίζει: «Κανείς ποτέ δεν είδε τον Θεό· μόνο ο μονογενής Υιός, που [την ώρα που γράφει ο Ιωάννης το Ευαγγέλιό του] είναι στην αγκαλιά του Πατέρα, εκείνος μας τον έκανε γνωστό» (1,18). Αυτό το επιτυγχάνει ο Ιησούς όταν αναφάνεται ως ο πλήρης φως. Κατηγορεί τους Ιουδαίους, που ενώ είχαν την Π.Δ., δεν άκουσαν ποτέ τη φωνή του Θεού ούτε τον είδαν (5,37· πρβλ. 8,19). Ο Ιησούς, αντίθετα, οδηγεί τους ανθρώπους στην αλήθεια και τη ζωή, κι ότι κανένας δεν μπορεί να έρθει στον Θεό, εκτός κι αν περάσει απ' αυτόν (14,6.7).

55. Η ανάθεση της κρίσης από τον Πατέρα στον Υιό

Όποιος ακούει και πιστεύει στη ζωή σε ολόκληρο δοσμένη: κρίνει και κρίση εκείνος που πιστεύει ότι ο Ιησούς και ως κριτής παίρνει τη θέση του Θεού. «Ο Πατέρας δεν κρίνει κανένα, αλλά όλη την κρίση την έδωσε στον Υιό, ίνα πάντες τιμώσι τον Υιόν καθώς τιμώσι τον Πατέρα» (5,22-23).

56. Ο θάνατος ως καθολική σωτηρία και καρποφόρος θυσία

Η αποστολή του Ιησού να εξασφαλίσει τη σωτηρία περιλαμβάνει τον θάνατο. Το δώρο της αιώνιας ζωής εξασφαλίζεται δια του θανάτου του. Αυτό εκφράζεται με τη μικρή παραβολή παρόμοια μ' εκείνη των Συνοπτικών: «Αν το σπυρί του σίτου πέσει στη γη αλλά δεν πεθάνει, μένει εις μονάχος σπόρος· αν όμως πεθάνει, κάνει άφθονον καρπό» (12,24). Η ήρεμη οντολογία αυτού του Λόγου είναι ο «ενδοξασμός» (12,23) του Ιησού, δηλ. ο θάνατός του. Η σκέψη αυτή διατυπώνεται ξανά στον στ. 32: «Εγώ, όταν θα υψωθώ από τη γη, όλους τους ανθρώπους θα τους τραβήξω κοντά μου». Αυτό δεν μπορεί να σημαίνει μία καθολική σωτηρία, γιατί ο Ιωάννης συχνά επισημαίνει ότι πολλοί, ειδικότερα οι Ιουδαίοι, απορρίπτουν τους ισχυρισμούς του Μεσσία και επισύρουν πάνω τους την κρίση του. Δείχνει πως η σωτηρία είναι καθολική ως προς την έκτασή της.

57. Η «ώρα» του θανάτου ως κορυφαίο στοιχείο της αποστολής

Ο Ιησούς έχει πλήρη συνείδηση πως ο σκοπός της αποστολής του είναι ο θάνατος. Η διαρκής έμφαση ότι θα υψωθεί ο Υιός του Ανθρώπου, ότι θα δοξαστεί, και ότι ο Ιησούς έχει γνώση πως η επίτευξη αυτού του επιχειρούμενου σχεδίου πραγματώνεται με την «ώρα» (2,4· 12,23.27· 13,1· 17,1), μαζί με συγκεκριμένες, σαφείς δηλώσεις, δείχνουν ότι ο θάνατος αποτελεί ένα θεμελιώδες και κορυφαίο στοιχείο της αποστολής του Ιησού. «Ο καλός ποιμένας θυσιάζει τη ζωή του για χάρη των προβάτων... κι εγώ θυσιάζω τη ζωή μου για χάρη των προβάτων» (10,11.15).

58. Ο απόλυτος έλεγχος του Ιησού επί της ζωής και του θανάτου του

Ο θάνατός του δεν ήταν ένα απλό γεγονός της ανθρώπινης Ιστορίας· ήταν ένα συμβάν, τον οποίο ο Ιησούς είχε υπό τον απόλυτο έλεγχο· ήταν μια σκοπούμενη πράξη· «Κανείς δεν μου την παίρνει [τη ζωή]· εγώ από μόνος μου την προσφέρω. Από μένα εξαρτάται να την προσφέρω, κι από μένα εξαρτάται να την ξαναπάρω πίσω. Αυτή την εντολή έλαβα από τον Πατέρα μου» (10,18).

59. Ο Ιησούς ως ο Αμνός του Θεού που αίρει την αμαρτία

Ο Ιωάννης από την αρχή κιόλας του Ευαγγελίου του υπογραμμίζει έντονα το Πάθος που θα έφερνε τη λύτρωση. Ο Βαπτιστής έδειξε τον Ιησού λέγοντας: «Αυτός είναι ο αμνός του Θεού, που παίρνει πάνω του την αμαρτία των ανθρώπων» (1,29· δεξ και 1,36). Πολλά παιδεύει τους σύγχρονους ερμηνευτές αυτός ο στίχος. Ορισμένοι θεωρούν ότι ο αμνός συμβολίζει τον νικητή Μεσσία, τον ηγέτη του λαού του Θεού. Στην Αποκάλυψη ο λέων της φυλής Ιούδα εκεί είναι αμνός με επτά κέρατα που δείχνουν την απόλυτη δύναμη (Αποκ 5,5-6).

60. Συμβολικές ερμηνείες του αμνού στην ιουδαϊκή παράδοση

Άλλοι υποστηρίζουν το σύμβολο του αμνού δείχνει τον «Πάσχοντα Δούλο» του Ησαΐας 53, στη βάση ότι η αραμαϊκή λέξη *talva* μπορεί να αποδοθεί είτε ως «αμνός» είτε ως «παιδί, δούλος». Κάποιοι τρίτοι θεωρούν ότι σκοπό έχει τον αναμενόμενο τον συμβολισμό του αμνού εξιλασμού του Πάσχα, που έσωζε τους ανθρώπους.

61. Ο Αμνός ως εξιλαστήρια θυσία στην ιωάννεια σκέψη

Η φράση «ο αμνός» είναι «ιλαστικά», απομακρύνω, καλύπτω», όχι «φορτώνομαι». Αυτό που κατανόησε ο Ιωάννης με το συγκεκριμένο λόγιο φαίνεται αναμφίβολα στην Πρώτη Επιστολή του: «Και ξέρετε πως ο Χριστός ήρθε στον κόσμο για να πάρει από πάνω μας τις αμαρτίες μας...» (ίνα τας αμαρτίας άρη –Α' Ιω 3,5), κι ο Ιωάννης καταλαβαίνει το «άρη» σαν τον εξιλασμό (Α' Ιω 2,2· 4,10· πρβλ. 1,10). Ο Αμνός του Θεού είναι εκείνος που κάνει εξιλασμό χύνοντας το αίμα του.



6. Ο Θεῖος Υιός

62. Η επιβεβαίωση της θεότητας μέσω των λογίων «εγώ ειμί»

Ως Υιός Θεού, ο Ιησούς είναι κάτι περισσότερο από έναν εκλεκτό, αφιερωμένο άνθρωπο· μετέχει της θεότητας. Ο Ιωάννης επιβεβαιώνει τη θεότητά του στην πρώτη κιόλας πρόταση του Ευαγγελίου του: «και ήταν Θεός ο Λόγος» (1,1), και ξανά, σύμφωνα με την πιο έγκυρη ανάγνωση του κειμένου, αναφέρεται στον Ιησού ως τον «μονογενή Θεό που βρίσκεται στους κόλπους του Πατέρα» (1,18). Το ότι ο Ιησούς είχε συνείδηση της θεότητάς του εκφράζεται τόσο με λόγια για την ενότητά του με τον Πατέρα, που είναι σημαντικότερα, όσο και με σειρά «εγώ ειμί» λογίων.

63. Οι δύο μορφές των λογίων «εγώ ειμί» στο Ευαγγέλιο

Αυτά εμφανίζονται με δύο μορφές: εκείνα που έχουν σαν εισαγωγή το «εγώ είμι», σε κυριαρχικό ύφος· «εγώ ειμί ο άρτος της ζωής» (6,35.48)· «εγώ ειμί το φως του κόσμου» (8,12)· «εγώ ειμί η θύρα για τα πρόβατα» (10, 7)· «εγώ ειμί ο καλός ποιμένας» (10,11)· «εγώ ειμί η ανάσταση και η ζωή» (11, 25)· «εγώ ειμί η οδός η αλήθεια και η ζωή» (14,6)· «εγώ ειμί το αληθινό κλήμα» (15,1). Επιπρόσθετα με τοιούτου είδους λόγια υπάρχουν και άλλα όπου ο Ιησούς ορίζει απλά τον εαυτό του με τη φρ. «εγώ ειμί» («εγώ είμι»· πρβλ. 4,26· 6,20· 8,24.28.58· 13,19· 18,5.6.8). Η συγκεκριμένη φράση είναι αδύνατο να μεταφραστεί κατά λέξη· στις περισσότερες περιπτώσεις ένα απλό «εγώ ειμί» δεν λέει τίποτε στα αγγλικά.

64. Η αξίωση της ισότητας με τον Θεό και η εχθρότητα των Ιουδαίων

Αλλά στο Ιω 8,58, μεταφράζουμε «Προτού υπάρξει ο Αβραάμ, εγώ υπάρχω». Η γλώσσα είναι πιο δυνατή στα ελληνικά απ' ό,τι στα αγγλικά: «Προτού γεννηθεί ο Αβραάμ» (γενέσθαι), εγώ ειμί («εγώ ειμί»). «Αυτή είναι η μόνη περίπτωση στην Κ.Δ. όπου έχουμε αντίθεση ανάμεσα στο είναι και στο γενεθῆναι» (Stauffer). Οι Ιουδαίοι πήραν πέτρες να τον λιθοβολήσουν, λόγω αυτής της φαινομενικά βλάσφημης δήλωσής του, αλλά εκείνος τους ξέφυγε. Στο κατά Ιωάννην ο Ιησούς γεύτηκε την εχθρότητα και την εναντίωση των Ιουδαίων επειδή οι δυνατοί ισχυρισμοί του τον έκαναν ίσο με τον Θεό (5,18) –στην πραγματικότητα, δηλαδή, ισχυριζόταν ότι ήταν Θεός (10,33). Ο Ιησούς με κανέναν τρόπο δεν διέψευσε αυτούς τους ισχυρισμούς του.

65. Οι παλαιοδιαθηκικές ρίζες της θείας αυτοαποκάλυψης του Ιησού

Η προέλευση των «εγώ είμι» λογίων, ιδίως αυτών με το κυριαρχικό ύφος, δεν βρίσκεται στον ελληνιστικό κόσμο αλλά στην Π.Δ. Ο Θεός αποκαλύφθηκε στον Μωυσή ως «Εγώ είμαι εκείνος που είμαι» (Εξ 3,14), και στον Ησαΐα ο Θεός γίνεται γνωστός ως «εγώ ειμί» (Ησ 41,4· 43,10· 46,4 κλπ.). Ο Stauffer ερμηνεύει πως αυτή η έκφραση είναι «η πιο γνήσια, η πιο ρηξικέλευθη και η πιο προφανής διαβεβαίωση του Ιησού για το ποιος ήταν». Με αυτή την ιδιόζουσα φράση ο Ιησούς ανέβαζε τον εαυτό του πάνω από όλες τις μεσσιανικές ελπίδες των συγχρόνων του, και ισχυριζόταν ότι με τη ζωή του λάμβανε κατ' ενέργεια τη θέση του Θεού στην Ιστορία.

66. Η ταύτιση με τον Θεό της Π.Δ. και η ομολογία του Θωμά

«Ο Θεός ο ίδιος είχε γίνει άνθρωπος, που ήταν ανάμεσά μας· που υπήρξε ένας άνθρωπος σ' όλη τη διάρκεια της Ιστορίας». Οι περισσότεροι μελετητές θεωρούν ότι ο Stauffer υποστηρίζει με ακρίβεια εκεί, ότι ο Ιησούς είναι κάτι πέρα από κάθε αμφισβήτηση ότι ο Ιησούς χρησιμοποίησε το κυριαρχικό «εγώ ειμί» ταυτίζει και ισχυριζόταν απλά έντονα τον εαυτό του με τον Θεό της Π.Δ. Στη διήγηση του Ιωάννη η έκφραση αυτή λαμβάνει την πλήρη μορφή της μετά την ανάσταση, στην ομολογία του Θωμά: «ο Κύριός μου και ο Θεός μου» (20,28).

67. Η σχέση εξάρτησης και η διάκριση μεταξύ Υιού και Πατέρα

Η ταυτότητα αυτή, ωστόσο, δεν είναι πλήρης, γιατί ο Ιησούς κάνει σταθερά διάκριση ανάμεσα στον εαυτό του και στον Πατέρα. Ο Υιός έχει αποσταλεί από τον Πατέρα· υπακούει στις εντολές του Πατέρα (15,10)· δεν μπορεί να κάνει τίποτε από μόνος του (5,19-20)· τα λόγια που λέει είναι λόγια του Πατέρα (14,10.24· 17,8)· ο Πατέρας είναι μεγαλύτερος από τον Υιό (14,28). Πάνω σ' αυτή τη σχέση εξάρτησης έχει κάνει λεπτομερή μελέτη ο Davey.

68. Σύνοψη της θεότητας και της προσωπικής ετερότητας του Χριστού

«Έτσι, με τη μεγαλύτερη σαφήνεια και τη μεγαλύτερη έμφαση απ' ό,τι οι άλλοι συγγραφείς της Κ.Δ., ο απόστολος Ιωάννης διακηρύττει τη θεότητα του Ιησού Χριστού σαν προαιώνιου Υιού του Θεού, και παράλληλα διακρίνει μεταξύ Υιού και Πατέρα» (T.E. Pollard).



7. Η ανθρωπότητα του Ιησού

69. Η απεικόνιση του Ιησού με βαθιά ανθρώπινους όρους

Ο Ιησούς δεν είναι μόνο ο απόλυτα εξαρτημένος από τον Πατέρα Υιός· σκιαγραφείται επίσης και με βαθιά ανθρώπινους όρους. Απεικονίζεται σαν ένας κανονικός άνθρωπος με συνήθεις οικογενειακές σχέσεις· παρακολουθεί μαζί με τη μητέρα του και τ' αδέρφια του έναν γάμο, προφανώς μέσα στον κύκλο συγγενών ή φίλων. Για κάποιο χρονικό διάστημα μένει μέσα στον οικογενειακό κύκλο του στην Καπερναούμ (2,12). Διψά και κουράζεται στο ταξίδι του μέσα από τη Σαμάρεια (4,6-7). Τ' αδέρφια του τον καταδικάζουν για τη συμπεριφορά του (7,3-8).

70. Ανθρώπινα συναισθήματα, πόνος και πάθη του Ιησού

Πάνω στον σταυρό δείχνει το βαθύ ενδιαφέρον ενός Υιού για τη μητέρα του (19,25-26). Βίωσε τα ανθρώπινα συναισθήματα της θλίψης όταν έχασε στενός του φίλος και κλαίει στο μνήμα του Λάζαρου (11,33.35). Υποφέρει ψυχικά στη σκέψη του θανάτου (12,27). Και επίσης για μια στιγμή δείχνει αναποφάσιστος αν θα πρέπει να προσευχηθεί να γλιτώσει από την ώρα του θανάτου. Στο 18,4 ονομάζει ουσιαστικά τον εαυτό του άνθρωπο. Τα παθήματά του πάνω στον σταυρό δηλώνονται με την κραυγή του: «Διψώ» (19,28).

71. Το «ίδε ο άνθρωπος» και η πραγματικότητα της σάρκωσης

Τα λόγια του Πιλάτου «ιδού ο άνθρωπος» (19,5) δεν είναι δυνατόν να ερμηνευτούν με οποιαδήποτε βεβαιότητα. Ο Ιησούς χτυπήθηκε και μαστιγώθηκε με μαστίγωση, το κεφάλι του το στόλισαν με κλαριά ακανθών· του φόρεσαν μια κόκκινη χλαμύδα για να τον χλευάσουν που έλεγε πως είναι βασιλιάς. Τα λόγια του Πιλάτου μπορούσαν να υποδηλώνουν είτε σαν χοντρό αστείο είτε σαν συμπάθεια οίκτου και περιφρόνησης. Όλα αυτά απεικονίζουν ένα από τα κύρια θέματα του κατὰ Ιωάννην: «ο Λόγος έγινε σάρκα».

72. Η γνησιότητα της ανθρώπινης αγάπης και φιλίας του Ιησού

Ορισμένοι μελετητές έχουν αμφισβητήσει ότι ο Ιησούς του Ιωάννη ήταν πραγματικός άνθρωπος, υποστηρίζοντας ότι ήταν άνθρωπος μόνο ως προς την εμφάνιση και όχι στην πραγματικότητα. Τα δάκρυά του για τη Μαρία και τη Μάρθα λένε ότι δεν ήταν δάκρυα ανθρώπινης συγκίνησης, αλλά δάκρυα θείας αγάπης. Αυτό όμως αντικρούεται από το 11,5: «Ο Ιησούς αγαπούσε τη Μάρθα και την αδερφή της, καθώς και το Λάζαρο». Αυτό σίγουρα δεν είναι η αγάπη του Θεού για τον κόσμο, αλλά η αγάπη ενός ανθρώπου για τους ξεχωριστούς φίλους του.

73. Κριτική στην άρνηση της πραγματικής ανθρωπότητας του Ιησού

Την ίδια άρνηση της γνήσιας ανθρωπότητας του Ιησού διατύπωσε και ο Käsemann: «Με ποια έννοια ήταν η σάρκα... που στο πηγάδι της Σαμάρειας είναι κουρασμένος και ζητεί να πει νερό, αργότερα όμως δεν έχει ανάγκη να πει και να φάει, γιατί το δικό του φαγητό είναι διαφορετικό απ' αυτό που του φέρνουν οι μαθητές;». Αυτό, βέβαια, λέει κάτι παραπάνω απ' ότι λέει το κείμενο. «Η γυναίκα άφησε τη στάμνα της» (4,28) και είναι φυσικό να υποθέσουμε ότι ο Ιησούς δροσίστηκε μόνος του με το νερό που είχε αντλήσει η γυναίκα από το πηγάδι.

74. Η πνευματική προτεραιότητα μέσα από τις φυσικές ανάγκες

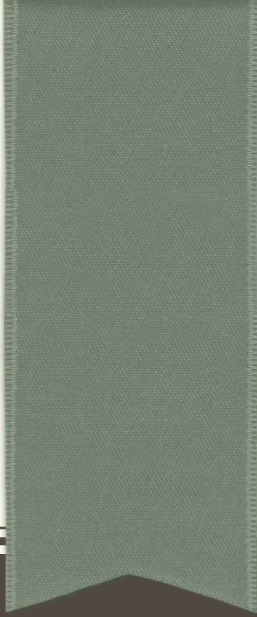
Όσο πιθανό μοιάζει ο Ιωάννης να κατανοεί τα λόγια του Ιησού «Εγώ έχω να φάω τροφή που εσείς δεν την ξέρετε» (στ. 33) ότι σημαίνουν πως ο Ιησούς δεν είχε πια ανάγκη να φάει τη φυσική τροφή, εξίσου πιθανό είναι να κατανοεί τα λόγια του Ιησού προς τη γυναίκα «όποιος πίνει το νερό που αυτός έχει να του δώσει δεν θα διψάσει ποτέ, γιατί θα γίνει μια πηγή νερού μέσα του» (που θα αναβλύζει και θα χαρίζει την αιώνια ζωή· στ. 14) ότι μιλούν για το πνευματικό νερό που θα ικανοποιεί τη φυσική δίψα. Το όλο περιστατικό είναι μια δυνατή αλληγορία για να υπογραμμίσει την προτεραιότητα των πνευματικών πραγμάτων. Ο Ιησούς των Συνοπτικών είπε ότι «δεν θα ωφελούσε τίποτε να κερδίσει κανείς όλο τον κόσμο και να χάσει τη ζωή του» (Μκ 8,36).

75. Η διπλή φύση του Ιησού ως ιστορική και θεολογική πραγματικότητα

Μπορούμε να συμπεράνουμε πως ο Ιωάννης σκιαγραφεί τον Ιησού κάτω από ένα διττό φως, χωρίς καμιά σκιά ή εικοτολογία. Είναι ίσος με τον Θεό, στην ουσία είναι ο Θεός εν σαρκί· είναι ωστόσο πλήρως άνθρωπος. Ο Ιωάννης δίνει κάποια σπουδαία βιβλικά στοιχεία για τη μεταγενέστερη διδασκαλία της διπλής φύσης του Ιησού, αλλά ο Ιωάννης δεν ενδιαφέρεται για τέτοιου είδους εικασίες. Παραθέτει ζωηρές αναμνήσεις για την απήχηση που είχε ο Ιησούς, χωρίς να ενδίδει σε υποθετικά ζητήματα.

76. Η οργανική σχέση της ιωάννειας χριστολογίας με τους Συνοπτικούς

Δεν είναι πια δυνατόν να πιστέψουμε ότι οι Συνοπτικοί παρουσιάζουν έναν ανθρώπινο «ιστορικό» Ιησού ενώ ο Ιωάννης παρουσιάζει μια ριζοσπαστικά επανερμηνευμένη, μια «θεοποιημένη» εικόνα του Ιησού. Είναι κοινός τόπος ότι κατά βάση οι Συνοπτικοί παρουσιάζουν τον Ιησού ως τον Υιό του Θεού όχι λιγότερο απ' ό,τι το κάνει ο Ιωάννης. Αντί να προσφέρει μια εκκεντρική εικόνα του Ιησού, «μας δίνει ακριβώς τη δυνατότητα να δούμε τον Χριστό των Συνοπτικών σε βάθος» (J.A.T. Robinson).



ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗ ΣΑΣ